بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާ

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2017/HC-A/419
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:

1. ނަން: މުޙައްމަދު ނިޒާރު އަލީ — * އައިޑީކާޑު ނަންބަރު: A010478

* ދާއިމީ އެޑްރެސް: ބިލިމަގު / ހއ. އިހަވަންދޫ — * މިހާރުގެ އެޑްރެސް: މ. ވަރަހަރުގެ

2. ނަން: މުޙައްމަދު ނަސީމް — * އައިޑީކާޑު ނަންބަރު: A121601

* ދާއިމީ އެޑްރެސް: މ. ވަރަހަރުގެ — * މިހާރުގެ އެޑްރެސް: މ.ވަރަހަރުގެ

- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް:

*ނަން: -

* ދާއިމީ އެޑްރެސް: - — * މިހާރުގެ އެޑްރެސް: -

- ރަޖިސްޓްރީކުރެވުނު ތާރީޚު: 08 މުޙައްރަމް 1439 / 28 ސެޕްޓެމްބަރު 2017
- ނިމުނު ތާރީޚު: 11 ރަބީޢުލްއައްވަލް1439 / 29 ނޮވެމްބަރު 2017

- އިސްތިއުނާފު ކުރެވުނު ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 1987/Fm-C/2016
- ޤަޟިއްޔާގެ ބާވަތް: ވަޞިއްޔަތުން ދިނުން
- ނިންމެވި ކޯޓު: ފެމިލީ ކޯޓު
- ހުކުމްކުރި ތާރީޚު: 30 އޮކްޓޫބަރު 2016
- ނިމުނު ތާރީޚު: 08 މޭ 2017

- މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު އަބްދުލްޣަނީ މުޙައްމަދު، ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ހުސައިން ޒަކަރިއްޔާ، ފަނޑިޔާރު ޝުޖާޢު އުޘްމާން

(ރިޔާސަތު)

● ދަޢުވާގެ ޚުލާޞާ:

މިއީ، ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1987/Fm-C/2016 ޤަޟިއްޔާ ނިމިފައިވާ ގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފުކަމަށް ބުނެ އެމައްސަލަ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި ހއ. އިހަވަންދޫ /ބިޖިލީގެ، މުޙައްމަދު ނިޟާރު ޢަލީ އާއި މ. ވަރަފަސް މުޙައްމަދު ނަސީމް ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބެލިފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ.

● ފާހަގަ ކުރެވުނު ނުކުތާތައް:

01- ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1987/Fm-C/2016 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓަށް ބެލިއިރު، އެ ޤަޟިއްޔާ އަކީ، މާލެ މ. ވަރަފަސް ޙައްވާ އިބްރާހީމްގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވާ މ.ވަރަފަސް އޮފިހާ ބަންޑާރަގޮތީގައިވާ 933.5 އަކަފޫޓުގެ ބިމުގައިވާ އެންމެހައި އިމާރާތްތަކާއި ނުއުފުލޭ މުދަލުގެތެރެއިން 200 އަކަފޫޓުގައިވާ އެންމެހައި އިމާރާތްތަކާއި ނުއުފުލޭ މުދާ ޙައްވާ އިބްރާހީމް ދުނިޔޭގައިއިނދެ ދުވަހަކުން ޙައްވާ އިބްރާހީމްގެ އެއްބަނޑު ހއ. އިހަވަންދޫ ބިޖިލީގެ އަސިޔާ ޙުސައިނާގެ އުފަންދަރި މުޙައްމަދު ނިޟާރު ޢަލީ އާއި، ޙައްވާ އިބްރާހީމްގެ އެއްބަނޑު ހއ. އިހަވަންދޫ ޗާބިއާގެ އަޒްރަޙީ ޙުސައިނާގެ އުފަންދަރި މ. ވަރަފަސް މުޙައްމަދު ނަސީމާއި ހަމަހަމައަށް ވަސިއްޔަތްކޮށްފައިން ދިނުމަށް އެދި ޙައްވާ އިބްރާހީމްގެ ވާރުތަވެރިން ހުށަހެޅި މައްސަލައެއް ކަމާއި،

އެ ޤަޟިއްޔާގައި ޙުކުމް ކުރައްވާފައިވަނީ " ދަންވަރު، އިސްތިޢުނާފު ބަލައިލައި ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ބެލުމުން، މާލެ، ވަރަފަސް ޙައްވާ އިބްރާހީމް (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A158219)ގެ

ނަމުގައި ރަޖިސްޓަރީ ކޮށްފައިވާ (ރަޖިސްޓަރީ ނަންބަރު ޕ.14949) މ. ވަރަރަށް އުފިހާ 933.5 އަކަފޫޓުގެ ބަންޑާރަ ގޯތިގައިވާ އެންމެހައިވާ އިމާރާތްތަކާއި ނުއުފުލޭ މުދަލުގެތެރެއިން 200 އަކަފޫޓުގައިވާ އެންމެހައި އިމާރާތްތަކާއި ނުއުފުލޭ މުދާ ބައްޕާ އިބްރާހީމް މަރުވުމަށްފަހު ބައްޕާ އިބްރާހީމް ދުނިޔޭގައިނުން ދަރިކޮޅުން، ބައްޕާ އިބްރާހީމްގެ އެއްބަނޑު ހއ. އިހަވަންދޫ ބަގީޗާގެ އަނީސާ ހުސައިނުގެ އުފަންދަރި މުޙައްމަދު ނިޒާރު އަލީ (A010478)އާއި، ބައްޕާ އިބްރާހީމްގެ އެއްބަނޑު ހއ. އިހަވަންދޫ ޗޭޗާގެ އަޒްހަރީ ހުސައިނުގެ އުފަންދަރި މ. ވަރަރަށް މުޙައްމަދު ނަސީމް (A121601) އަށް ހަމަހަމައަށް ވަޞިއްޔަތުން ދިނުމަށް ހުކުމްކޮށްދެއްވުމަށް މިމައްސަލާގައި، ބައްޕާ އިބްރާހީމް 3 އޮގަސްޓް 2017 ގައި ނިޔާވެފައިވާކަން ޑިޕާޓްމަންޓް އޮފް ނޭޝަނަލް ރަޖިސްޓްރޭޝަންގެ ނަންބަރު 0032832 މަރުސާބިތުކުރި ލިޔުމުން އެގޭން އޮންނާތީ މިމައްސަލަ ޝަރީޢަތުން އިތުރަށް ކުރިއަށް ގެންދެވުން ނުޖެހޭކަމަށް ކަނޑައަޅައި މައްސަލައިގެ ދަޢުވާ ޚާރިޖު ބާޠިލުކޮށް މައްސަލަ ނިންމީއެވެ." މިފަދައިންނެވެ.

02- ފުރަތަމަ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1987/Fm-C/2016 ޤަޟިއްޔާ އެކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ގޮތް ޝަރުޢީ އަދި ގާނޫނީ ހަމަތަކާ އެއްގޮތްވާކަން ބުނެ އެޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ހއ. އިހަވަންދޫ / ބަގީޗާގެ، މުޙައްމަދު ނިޒާރު އަލީ އާއި މ. ވަރަރަށް މުޙައްމަދު ނަސީމް ގެ ފަރާތުން 02 (ދޭއް) ނުކުތާ ހުށަހަޅައި އެ ނުކުތާތަކާއި ބެހޭ ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަ ދައްކާފައިވެއެވެ.

- ފުރަތަމަނުކުތާއަކީ، މުޙައްމަދު ނިޒާރު އަލީ އާއި މުޙައްމަދު ނަސީމަށް، އުފިލީމުގެ ބޭރުތެރެ ބައްޕާ އިބްރާހީމް، (މިގޮތުނިކުތުފައި) މ. ވަރަރަށް އުފި ހިއާ ބަންޑާރަގޯތިން 200 އަކަފޫޓު

ވަޞިއްޔަތުން ދިނުމަށް އެދިގެން ފެމިލީ ކޯޓަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައިވަނީ 30 ޑިސެމްބަރު 2016 ގައިކަމާއި، އަދި ވަޞިއްޔަތުން ޤުރުއާނާއި، ވަޞިއްޔަތުން ލިބޭ ފަރާތްތަކުގެ މެދުގައި ޝަރީޢަތުގެ ބަޔާންކުރަމުން އިޖްމާޢާއި ޤަބޫލު ހިނގާ ނިމުނުތަނާ އެތަކެއް މަސްލަހަތުތަކެއް ދިރާސާކުރެވުނު މައްސަލަ ނިންމަވާ ޙުކުމް ނުކުތާއެއްވުމުގެ ސަބަބުން ހައްޤުތަކެއް އާދަޔާ ގެއްލިފައިވާކަމަށްބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

- **ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ،** ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލައަކީ ވަޞިއްޔަތުން ދިނުމުގެ މައްސަލައަކަށްވެފައި އަދި ވަޞިއްޔަތުން ޤުރުއާނާއި، ސުންނަތުގެ އިޖްމާޢާއި ޤަބޫލު ނިމިފައިވާ މައްސަލައެއްކަމާ، މިއާދޭތެރޭގައި މިމައްސަލައިގައި ކޯޓަށް ގެންނެވުމުގައި ޝަރުޢީ އެއްވެސް ހުރަހެއް ހިނގާ، މި މައްސަލައިގެ އަސްލުވެރި ނުކުތާތަކާ މައްސަލަ ބެލިފައިވާ ގޮތުން ޤަޟިއްޔާއަށް ބަލާފައެއް ނުވާ ސަބަބުން ހައްޤުތަކެއް އާދަޔާ ގެއްލިފައިވާކަމަށްބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

3. ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1987/Fm-C/2016 ޤަޟިއްޔާ ނިންމަވާފައިވާ ގޮތާއިމެދު ހިތްހަމަ ނުފުދޭ ކަމަށްބުނެ ހއ. އިހަވަންދޫ / ބަޖިލީގެ، މުހައްމަދު ނިޒާރު ޢަލީ އާއި މ. ވަރަފުށި މުހައްމަދު ނަސީމް ގެ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކަކީ، އެ ނުކުތާތަކަކާ ގުޅިގެން ދިފާޢުކުރާޕާޓީގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކާއި، މައްސަލައާއި ގުޅުންހުރި ލިޔެކިޔުންތަކަށް ބަލާއިރު އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

(ހ) **ފުރަތަމަ ކަމަކީ،** އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1987/Fm-C/2016 ޤަޟިއްޔާއަށް ބަލާއިރު، މާލެ މ. ވަރަފުށި ހައްވާ އިބްރާހީމުގެ ނަމުގައި ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވާ މ. ވަރަފުށި އެވިލާ ބަނޑާރަގޮޅިގައިވާ 933.5 އަކަފޫޓުގެ ބިމުގައިވާ އެންމެހައި އިމާރާތްތަކާއި ނުއުފުރޭ މުދަލުގެ

ތެރެއިން 200 ހަރަދުޖެހޭގޮތާ އެންމެހައި އިމާރާތްތަކާއި ނުއުފުލާ މުދާ ޙައްވާ އިބްރާހީމް ދުނިޔާގައިންކޮށް ދުވަހަކުން ޙައްވާ އިބްރާހީމްގެ އެއްބަސްވު ހދ. އިހަވަންދޫ ބިޖިލީގެ އަނީސާ ޙުސައިނުގެ އުފަންދަރި މުޙައްމަދު ނިޔާޒު ޢަލީ އާއި، ޙައްވާ އިބްރާހީމްގެ އެއްބަސްވު ހދ. އިހަވަންދޫ ގުލީމާގެ އަޙްމަދު ޙުސައިނުގެ އުފަންދަރި ދ. ވަޙީދާ، މުޙައްމަދު ނަސީމްއަށް ހަމަހަމައަށް ވަޞިއްޔަތުން ދިނުމަށް އެދި ޙައްވާ އިބްރާހީމްގެ ވަކީލުން ފެމިލީ ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން، ޙައްވާ އިބްރާހީމް ހުށަހެޅި އެ ވަޞިއްޔަތް އުޞޫލާގޮތުން ބަހައިގަން ޤަބޫލުކުރާ ކަމަށް މުޙައްމަދު ނިޔާޒު ޢަލީ އާއި މުޙައްމަދު ނަސީމްގެ ވަކީލުންގެ އުޒުރުތަކުގެ ބަޔާން ޝަރީޢަތަށް ނުގިތައިވަނީކަން، ވަޞިއްޔަތުން ދިނުމަށް އެދި މައްސަލަ ހުށަހަޅާ ޙައްވާ އިބްރާހީމް 03 އޮގަސްޓު 2017 ގައި ނިޔާވެވަޑައިގެން އެމައްސަލަ އިތުރަށް ކުރިއަށް ގެންދިއުން ނަތީޖާކުރީ ކަނޑައަޅައި އެމައްސަލައިގެ ދަޢުވާކުރުން ބާޠިލް ކޮށް އެ ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވާކަން އަންގައިން އެނގޭކަމަށެވެ.

(ނ) **ދެވަނަ ކަމަކީ،** ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1987/Fm-C/2016 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި މުޙައްމަދު ނިޔާޒު ޢަލީ އާއި މުޙައްމަދު ނަސީމްގެ ވަކީލުން، ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކުގައި ބައިސަނޭ ގޮތެއްގައި ފާސްކުރެވިފައިވާ އިސްތިއުނާފުގައި ވަޞިއްޔަތާއިމެދު ފިޤުހީމަޒްހަބުތަކުގެ ދެބަސްވުން ސަރީޙަ މަގުން އިޖްމާޢު ހިނގައި ނުދާކަމުގައި އިސްތިއުނާފުގައި މައްސަލައިގެ ވަޞިއްޔަތް އެވަރު ފާހަގަކުރާ ކަންކަމުގައި ނިޔާވެފައިވާ ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ކަންކަމުގައި،

ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1987/Fm-C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި ޙައްވާ އިބްރާހީމް ހުށަހެޅި މައްސަލައާ ވަޞިއްޔަތުން ދިނުމުގެ މައްސަލައާއި ހިފައިންނާއި ކަމަށްވާފައިދާ މައްސަލަތަކުގައި ވަޞިއްޔަތުން ދިނުމުގެ މައްސަލަތަކަކީ ކަމާބެހޭ ކޯޓުން ހުކުމްކުރަންޖެހޭ ޝަރީޢަތުން ނިންމަންޖެހޭ މައްސަލަތަކެއްކަމާއި، އިޖްތިހާދު ކުރުމު

ހިނގާފައިވުމަކީ އުސޫލުގެ މައްޗަށް އުފެދި ބިނާކޮށް، އެ ހިބައަކީ ބާޠިލު ހިބައެއްކަމަށް ކަނޑައެޅޭ ސަބަބުތަކުންކަމާއި، ނަމަވެސް އޭގެ އިތުރުން ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/2002 (ބިމާބެހޭ ޤާނޫނު) އާއި "ހިބައިން ނުވަތަ ވަޞިއްޔަތުން ދިނުމާބެހޭ ޤަވާއިދު" ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތުގެ މަތިން ވަޞިއްޔަތުން ދިނުމުގެ މައްސަލަތަކުގައި ފުރިހަމަވާންޖެހޭކަމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ކަންކަން ފުރިހަމަވެފައިވާކަން ކޯޓަށް ކަށަވަރުކޮށް، ބަލަންޖެހޭކަންތައްތަކެއް ހުންނަކަމާއި،

އެހެންވުމާއެކު، ވަޞިއްޔަތުން ދޭން ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު ކޯޓުން ބަލަންޖެހޭކަންކަން ބަލައި، އެ މައްސަލަ ކޯޓުން ނިމުމުގެ ކުރިން، ވަޞިއްޔަތުން ދޭން ހުށަހެޅި ބިން ވަޞިއްޔަތުން ލިބޭ ފަރާތަށް ލިބިފައިވާކަމަށް ނުބެލެވޭނެކަމާއި،

އަދި ވަޞިއްޔަތުގެ މައްސަލަތަކަކީ ވަޞިއްޔަތުން ދޭން އެދޭ ފަރާތުން ބޭނުންވެއްޖެ ހިނދެއްގައި އަނބުރާ ގެންދެވޭ ބާވަތުގެ މައްސަލަތަކެއް ކަމަށްވާއިރު، މި މައްސަލާގައި ވަޞިއްޔަތާއި ގުޅޭ ފުރުޞަތު ކޯޓުން ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމުގެ ކުރިން ވަޞިއްޔަތުން ދޭން ހުށަހެޅި ފަރާތް މަރުވެފައިވާކަމާއި، ކޯޓަށް ހުށަހަޅާ މައްސަލަތަކާ ގުޅިގެން އާންމު އުސޫލުގެ ގޮތުން ތަރިކަވާރުތަވާ ފަރާތް މައްސަލައިގެ ފަރާތަކަށް ހަދައިގެން ނިންމާފައިވާ ވާރުތަވެރިންނާ، އެ މައްސަލައިގެ ވާރުތަވެރިން ތަރިކަ ދަށުން ބަހައިގެން ބަލަންޖެހޭ ކަމާއި، ކޯޓުން ވަޞިއްޔަތުގެ މައްސަލަ ކަނޑައަޅާނީ ކޯޓުގެ ޤަރާރުގެ ތެރެއިން ނިންމާ ގޮތެއް ކަމަށްވާ އުސޫލެވެ.

އާންމުކޮށް އަމަލުކުރަމުންދާ އުސޫލުކަމާއި އަދި މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ މަޙުކަމާތަކުގެ ކޯޓުތަކުގައިވެސް އަމަލުކުރަމުންގެންދާ ގޮތްކަމަށްވާއިރު، ތަރިކަވާރުތަ ފަރާތް މައްސަލައިގެ ފަރާތަކަށްވެގެން ވާރުތަވެރިން ބަހައިގެން ބަލަންޖެހޭ ކަންކަމެވެ. ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1987/Fm-C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި ތަރުތީބުވާގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގެ ވަކިން، އެ މައްސަލަ ކަރުދާސް ގެންދެވޭ ބާވަތުގެ ޤަޟިއްޔާތަކުގައި ތަރުތީބު ފަދަ ބޭރުގެ ބާރުތަކެއް ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގެ ސަބަބުން ނުވަތަ ފާޅުގައި އުޞޫލަކާ ހިލާފުވާކަމަށް ނުފެންނަކަމަށް.

(ނ) ތިންވަނަ ކަމަކީ، އިސްވެ ބަޔާންކުރެވިދިޔަ ކަންކަން އެފަދައިން ހުރުމުން، ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1987/Fm-C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި ނިންމަވާފައިވާ ނިންމެވުމަށް ބަދަލުގެނަންނަންޖެހޭނޭފަދަ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް މި މައްސަލަ ބެލި މި ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންނަށް އެއްބަސްވެވިފައިވާތީވެ.

ހުކުމް؛

ދެންފަހު، އިސްވެދިޔަ ސަބަބުތަށް އެފަދައިން ހުރުމުން، ފެމިލީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1987/Fm-C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި ނިންމަވާފައިވާ ނިންމެވުމަށް ބަދަލުގެނަންނަންޖެހޭ ފަދަ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް މި މައްސަލަ މި ކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ކަނޑައަޅައި ހުކުމްކޮށްފީމެވެ.